

IV. Анализа ефеката Закона

- Одређење проблема које овај закон треба да реши

Важећи Закон о девизном пословању („Службени гласник РС”, бр. 62/06 и 31/11) ступио је на снагу 17. маја 2011. године (у даљем тексту: Закон). Циљ доношења тог закона био је наставак процеса либерализације токова плаћања и наплата у пословању са иностранством која је била уведена претходно важећим законом, као и усаглашавање са прописима који су донети у међувремену, а који су функционално повезани са законом који уређује девизно пословање.

Приоритетни циљ предложених измена и допуна Закона је даља либерализација кретања капитала и смањивање административних трошкова привреди и грађанима.

Измене Закона сачињене су и у складу са одредбама Споразума о стабилизацији и придруживању. Овим Споразумом, у делу којим је регулисано кретање радника, пословно настањивање, пружање услуга и капитал, предвиђено је да се могу уредити пословно настањивање и пословање привредних друштава и држављана на својој територији, ако се тим прописима привредна друштва и држављани других страна не дискриминишу у поређењу са њиховим привредним друштвима и држављанима. Чланом 54. Споразума у погледу финансијских услуга предвиђено је да ниједној страни неће бити ускраћено право да из опреза предузима мере, укључујући мере за заштиту улагача, депонената, осигураника или лица према којима пружалац финансијских услуга има фидуцијарну обавезу, или да обезбеди интегритет и стабилност финансијског система, али да ове мере не смеју да се користе као средство за избегавање обавеза које је страна преузела овим споразумом.

Одредбе члана 63. Споразума које гласе: „У погледу трансакција на капиталном и финансијском рачуну биланса плаћања од ступања на снагу овог Споразума, стране ће обезбедити слободно кретање капитала које се тиче кредита за комерцијалне трансакције или пружање услуга у којима учествује лице која има пребивалиште у једној од страна и финансијске зајмове и кредите, с роком доспећа дужим од годину дана”; и „Заједница и Србија ће такође осигурати, након четири године од ступања на снагу овога Споразума, слободно кретање капитала које се односи на портфолио инвестиције и финансијске зајмове и кредите с роком доспећа краћим од годину дана” определиле су степен либерализације овог закона.

Овим законом су предложене мере које ће имати позитиван утицај у дужем временском периоду на економску активност у земљи.

При изради овог закона анализирано је и стање у периоду од 2009. године у земљи, које карактерише пад привредне активности и смањење тражње. Пад извозне активности домаћих привредних друштава узрокован је смањеном тражњом за производима из Србије, као последица рецесије у развијеном свету. С друге стране, домаћа тражња је пала услед великог пада прилива капитала из иностранства, који је, преко кредита и приватизације, био главни извор финансирања потрошње у Србији пре почетка светске финансијске кризе.

Пре удара кризе Србија је имала уравнотежен платни биланс (односно повремено суфицит), који је био резултат великог текућег дефицита. Међутим, због ниске домаће тражње (финалне и инвестиционе потрошње), обим економских односа са иностранством је битно смањен, а дефицит текућег рачуна веома низак, са тенденцијом даљег смањивања.

- Циљеви који се постижу његовим доношењем

Овај закон предвиђа битно смањивање административних трошкова привреди и грађанима кроз укидање административних процедура, с циљем да се овим субјектима олакша пословање и обављање платних трансакција у пословању са иностранством.

Резидентима - физичким лицима и огранцима страних правних лица је омогућено да се кредитно задужују у иностранству на период дужи од годину дана, као значајан помак у даљој либерализацији кретања капитала, посебно када се ради о физичким лицима којима до сада није било дозвољено закључивање кредитних послова са иностранством.

Поред тога, смањене су административне процедуре и трошкови када се ради о кредитним пословима са иностранством, о којима ће се, уместо досадашњег евидентирања, Народна банке Србије извештавати једноставнијом процедуром.

Изменама и допунама Закона предвиђено је да могућност пребијања дуговања и потраживања по реализованом спољнотрговинском промету робе и услуга имају и резиденти – огранци страних правних лица, којима до сада није било омогућено обављање ових послова. Имајући у виду резидентни статус ових субјеката, прописивање могућности пребијања дуговања и потраживања по реализованом спољнотрговинском промету робе и услуга олакшаће резидентима – огранцима страних правних лица измиривање обавеза које имају посебно према нерезидентима – матичним компанијама без излагања додатним трошковима, што је од посебног значаја код реализације ратификованих међународних уговора о развојним, инвестицијским пројектима, у чију реализацију је укључено више страних извођача и подизвођача, као и њихови огранци, основани у Републици Србији.

Послови преноса, односно плаћања или наплате потраживања и дуговања насталих по реализованом спољнотрговинском промету робе и услуге до сада су се могли обављати само на основу уговора закљученог између свих учесника у послу у писменој форми.

Изменом је предвиђено да уговор мора бити закључен између преносиоца и примаоца потраживања и дуговања насталих по реализованом спољнотрговинском промету робе и услуге, без обавезе да и трећа страна буде потписник уговора, али уз обавезу преносиоца да дужника, односно повериоца из основног посла обавести о извршеном преносу, а сам уговор више не мора бити искључиво у писаној форми, обзиром да се пословна и рачуноводствена документација све чешће сачињава у електронској форми, која се сматра прихватљивом и веродостојном са становишта одредби више прописа који су на снази или су у поступку измене, односно допуне.

Такође, предвиђа се да, под истим условима, ове послове могу обављати и нерезиденти, а банке убудуће неће имати обавезу извештавања Народне банке Србије о овим пословима. Либерализацијом услова за обављање послова преноса, односно плаћања или наплате потраживања и дуговања насталих по реализованом спољнотрговинском промету робе и услуге резидентима се омогућава да на лакши и бржи начин дођу до обртних средстава и позитивно утиче на биланс извозника, кроз онемогућавање губитака по основу ненаплате извоза робе и услуга, чиме се повећава извозни потенцијал домаће привреде на међународном тржишту.

Резидентима – правним лицима су ублажени услови под којима могу одобравати финансијске кредите нерезидентима укидањем услова да одобрена кредитна средства могу бити искључиво из добити остварене пословањем резидента у иностранству, с циљем да се створе повољнији услови за јачање привредне активности резидената – правних лица у иностранству и пласман домаћих производа и услуга на страним тржиштима.

Изменама и допунама Закона предвиђено је и да банке могу да, поред прописаних основа, обављају гаранцијске послове и по налогу резидента – правног лица, а по пословима између два нерезидента у иностранству, односно по налогу нерезидента, а по

пословима између два резидента у Републици. Прописивање ове могућности у складу је са одредбама Закона о банкама („Службени гласник РС”, бр. 107/05 и 91/10), а тиме би се, с једне стране, изашло у сусрет потребама привредних субјеката чије је обављање привредне делатности у иностранству у појединим случајевима условљено прибављањем банкарских гаранција по овом основу, док је, с друге стране, уважен захтев резидената, који послују унутар међународних корпорација, да издавање гаранција може бити извршено и по налогу матичне компаније из иностранства, сходно уобичајеним правилима јединственог пословања унутар једног корпоративног система.

Изменама и допунама Закона предвиђено је да резиденти могу обављати платни промет и преко стране институције ради електронског трговања робом и услугама, чиме се повећава ефикасност платних трансакција са иностранством и смањују трошкови које грађани и привреда сада имају приликом куповине роба и услуга у иностранству. Истовремено, тиме се повећава конкурентност и могућност пласмана домаћих производа на страним тржиштима, посебно када се ради о предузетницима и малим и средњим предузећима.

Осим наведеног, изменама и допунама су поједностављени услови за обављање послова наплате, односно плаћања и другом нерезиденту, прописивањем да се исти могу обављати само на основу уговора закљученог између свих учесника у послу или изјаве резидента, чиме ће се допринети бржој и једноставнијој наплати потраживања, односно измиривању обавеза насталих у обављању текућих и капиталних послова резидената.

Ради усклађивања са Законом о буџетском систему („Службени гласник РС”, бр. 54/09, 73/10, 101/10, 101/11 и 93/12), изменама и допунама Закона обезбеђују се потребни законски услови да се и девизни рачуни корисника јавних средстава, који су укључени у консолидовани рачун трезора Републике Србије, односно у консолидовани рачун трезора локалне власти, воде код Управе за трезор.

Измене и допуне Закона имају за циљ и усклађивање са одредбама Закона о пореском поступку и пореској администрацији („Службени гласник РС”, бр. 80/02, 84/02, 23/03, 70/03, 55/04, 61/05, 85/05, 62/06, 61/07, 20/09, 72/09, 53/10, 101/11, 2/12 и 93/12), којим је прописано да даном ступања на снагу Закона о изменама и допунама Закона о пореском поступку и пореској администрацији („Службени гласник РС”, број 93/12), односно 6. октобра 2012. године, престаје са радом Девизни инспекторат образован Законом о девизном пословању („Службени гласник РС”, бр. 62/06 и 31/11), а Пореска управа преузима надлежности Девизног инспектората за обављање послова издавања и одузимања овлашћења за обављање мењачких послова, послова издавања сертификата за обављање мењачких послова и контроле мењачких послова, као и других послова који су, према Закону о девизном пословању („Службени гласник РС”, бр. 62/06 и 31/11), у надлежности Девизног инспектората, запослене и постављена лица Девизног инспектората, као и њихов пословни простор, предмете, информациони систем, архиву, опрему и средства за рад. У том смислу, било је неопходно изменити и допунити одредбе Закона којима се уређују услови за обављање мењачког пословања, као и одредби којима се уређује надлежност у вршењу контроле девизног пословања резидената и нерезидената, док су из Закона брисане одредбе које су уређивале надлежност и организацију Девизног инспектората.

- Које су друге могућности за решавање проблема?

Приликом израде овог закона законодавац није био у могућности да разматра друга решења с обзиром на то да су Споразумом о стабилизацији и придруживању дате смернице за либерализацију капиталних и текућих трансакција. Споразумом је процењено

да је потребно време од четири године како би се успоставила одржива макроекономска стабилност и испунили предуслови за неутралисање потенцијалних негативних ефеката либерализације токова краткорочног капитала.

- Зашто је доношење акта најбоље за решавање проблема?

Обзиром да се предложене измене односе на материју која се искључиво регулише законом, није било могућности за решавање проблема на други начин.

- На кога ће и како највероватније утицати решења у Закону?

Овај закон ће имати позитиван утицај на привредна друштва кроз стварање услова за стабилније и сигурније пословање и омогућити растерећење пословних биланса ради даљег улагања слободних средстава, док ће укидање досадашњих административних процедура, трошкова и подзаконских аката, за чијим важењем престаје потреба, олакшати њихово пословање.

Истовремено, очекује се да предложене измене и допуне омогуће већи прилив страног капитала и лакше инвестирање из иностранства.

- Који су трошкови које ће примена Закона изазвати грађанима и привреди посебно малим и средњим предузећима

Доношење новог закона неће наметнути нове трошкове грађанима и привреди, већ ће створити могућност да се они смање, с обзиром на очекивану појаву нових учесника на тржишту и самим тим повећану конкуренцију, али и на очекивани позитивни ефекат од повећања ликвидности привредних субјеката.

- Да ли су заинтересоване стране имале прилику да изнесу своје ставове о Нацрту закона?

Нацрт закона је био предмет јавне расправе, која је одржана у периоду од 17. до 23. октобра 2012. године, док су у току израде Нацрта закона споведене бројне консултације са стручњацима из области коју закон уређује.

Нацрт закона је био јавно доступан на сајту министарства надлежног за послове финансија и привреде, као и на више сајтова који се баве финансијама у Србији. У периоду од 17. до 23. октобра 2012. године сви заинтересовани су могли да доставе своје коментаре.

Поред тога, са заинтересованим странама су одржане две јавне расправе, у организацији Центра за развој интернета и Министарства финансија и привреде. Нацрт закона је благовремено био доступан свим учесницима јавних расправа са циљем да им се омогући довољно времена да анализирају предложна решења.

Дана 18. октобра 2012. године, у организацији Центра за развој интернета, Београд, одржана је јавна расправа са представницима интернет заједнице. У току јавне расправе, на којој су, осим представника Министарства финансија и привреде, учествовали и представници Министарства спољне и унутрашње трговине и телекомуникација и Управе за дигиталну агенду, свим учесницима су, у виду презентације, представљена нова решења предвиђена Нацртом, након чега су учесници активно дискутовали. Током расправе, учесници су се осврнули на искуства и праксу других земаља у обављању платног промета и преко институција електронског новца и изразили задовољство што ће се овим законом створити правни основ плаћања и наплате по основу електронске купопродаје роба и услуга, уз уважавање међународне праксе.

Такође, 24. октобра 2012. године у згради Министарства финансија и привреде одржана је јавна расправа на тему предложених измена и допуна Закона, на који су, осим чланова Радне групе за израду Нацрта закона о изменама и допунама Закона о девизном пословању, били позвани и представници Удружења банака Србије, Агенције за страна улагања и промоцију извоза Републике Србије, Управе за дигиталну агенду, привреде и интернет заједнице. Представници Удружења банака су подржали доношење овог закона и истовремено истакли да ће се њиховим доношењем олакшати пословање домаћих привредних субјеката, у смислу подршке банкарског сектора кроз већи број услуга, предвиђених Нацртом.

Радна група размотрила је све пристигле коментаре на текст Нацрта закона, сагледала могућност њиховог интегрисања у циљу побољшања Нацрта закона и велики део предлога уградила у текст закона, чиме су предвиђена законска решења знатно унапређена.

-Које ће мере током примене акта бити предузете да би се остварили разлози доношења акта?

Министарство финансија и Народна банка Србије имају обавезу да усагласе своја подзаконска акта са овим законом у роковима предвиђеним законом и да, на одговарајући начин, о томе обавесте учеснике на тржишту, а и ширу јавност.

V. Процена финансијских средстава потребних за спровођење Закона

За спровођење овог закона није потребно обезбедити средства у буџету Републике Србије.